

e-gangji: tatič.

4.

Gospod prošť je moral za štiri dni po poslih v Ljubljano.

»Lojze, tebi izročam v varstvo svoje ptice,« mu je dejal pred odhodom.

Lojze je obljubil in je storil tako. Očedil je kletke in nasipal vanje piče prvi dan in drugi dan. Tudi tretji dan. Tedaj se pa ni mogel več premagati. Po prstih je stopil do nočne omarice v prošťovi spalnici, odprl predelček... Križ! Gospod prošť ni vzel križa s seboj! Zakaj ni vzel križa s seboj? Da ta križ pade na njega, na Lojzeta, in ga stare in zmelje pod seboj? Ali da mu kot sladkost vseh sladkosti in radost vseh radosti utone v duši in v njej ostane vekomaj? Naj se zgodi karkoli — kmet, mizar, berač, cigan, razbojnik ali karsibodi — samo da bo križ njegov! Zakaj ni gospod prošť vzel križa s seboj? Ne potrebuje ga več! Neče ga! Njemu je že dovolj tega strašnega bremena in te neizrazne radosti — prošťu Danilu Trčku ni več treba križa, a imeti ga mora Šojčev Lojze, ker njemu, Lojzetu, brez križa ni življenja! —

Papiga je v sosednji sobi na vso moč kričala: »Tat, tat, tatič!« — Kos je žvižgal, kanarčki so poganjali v višave svoje glasove, v Lojzeta je udarjala misel ob misel, srce je utripalo v grozi in blaženosti, ko so mu roke kar same od sebe odpenjale križ z verižice.

In nenadoma je držal križ v desnici pred seboj in je nagnil k njemu od razburjenja drhteča ustna, da se spoji s podobo Križanega in se privije k Njemu v dolgem, od strastnosti gorečem in žgočem poljubu.

V ušesih mu je šumelo, da so se v tem šumu potopili spevi in kriki ptic; pogledi so se mu zamegli, desnica mu je sama po sebi potisnila križ v nedrija. Zaloputnil je vrata za seboj, zdirjal po stopnicah, zavil od dvorca po hribu navzdol, potem po drugem klancu navzgor, dokler se ni brez sape, ves zmeden in znojen zgrudil na tla. Na prsih je čutil ugodje hladu, ki ga je nanje polagala zlata kovina. Hlad je blagodejno vplival na njegovo razburjeno srce, a samo za kratek čas. Potem je hlad prenehal in se začel umikati pekoči bolečini, ki je rasla od trenutka do trenutka, kakor bi mu ležali na prsih žareči železni drobcí. Bolečina se je stopnjevala do mere in meje, da preko nje Lojze ni mogel več vzdržati. Na široko je razklenil oči in spoznal, da je pribežal na materino pristavo in se zatekel v mračno kaščo. Peklo in žgalo ga je vedno bolj, vedno huje.

Križ je potegnil iz nedrij in ga položil na tla pred seboj. Gledal je nanj, tresoč se po vsem telesu. In v mraku so zažareli temnordeči dragulji: pet krvavih ran je gorelo v zamolklem blesku, žarki so padali naravnost nanj, kakor bi petero ognjenih puščic zbadalo njegovo razboljeno srce. Zaječal je od bolečine in je križ položil v najtemnejši kot ter nametal nanj otepe slame, da bi ga skril in ne videl več strašnega blesketanja božjih ran. A tudi skozi gomilo otepov so prodrle ognjene puščice, prodrle so in so svoje ostrine naperile naravnost Lojzetu v srce. Obšla ga je taka groza, da je zbežal iz svojega zavetja in iskal rešitve v bližnjem logu, ki ga je objel z blagim šumenjem svoje zelene strehe...

5.

Lojzeta ni bilo domov ne zvečer ne ponoči, niti zjutraj ne. Mati je povpraševala po njem povsod, kjer je mislila, da bi utegnil biti. A ga ni bilo nikjer, nihče ni vedel, kje je. Uboga, uboga mati!

Lojzeta je pregnal strah tudi iz loga. Bežal je, kamor so ga nesle noge, a iskal je skritih stez in neprehodnih krajev, da se ubrani pred grozo, ki ga je neusmiljeno preganjala, oborožena z žarečimi puščicami. — Kamorkoli se je ozrl, je videl križ pred seboj. Beli lik Križanega je odpiral srčno rano, da je curkoma lila iz nje črnordeča kri.

Trni v kroni so se večali in ježili, da se mu zdajci zabodejo v razgaljene prsi.

Bežal je, bežal je, bežal je, a vendar: brez križa ni življenja!

Sukal se je po okolici kakor v kolobarju nezavesti in zmedenosti, mahal je z rokami, da zabriše privide in se otme iz grozavice in strašnega preplaha. Bežal je, a križ pred njim, za njim, križ povsod!

Stal je nenadoma zopet v kašči na materini pristavi. Ni vedel, ali je jutro ali je večer. Dan je bil dovolj svetel in sončen: lahko je še jutro, lahko je tudi že proti večeru. Kaj mu hoče to! Zanj ne bo ničesar več, ako se ne iznebi tega križa, ki ga tako kruto preganja.

Tesno je zaprl oči, spustil se je na tla in se splazil do otepov, kjer se je dotipal do skritega križa. Položil ga je v nedrije in se spustil v beg po klanecu navzdol in po hribu navzgor, potem po stopnicah — v sobe gospoda prošta.

Ta se je bil vrnil malo prej — bilo je pozno popoldne — in je po prihodu domov takoj stopil v spalnico. Ostrmel je, ko je v nočni omarici zagledal samo verižico, a križa nikjer! Njegovega križa nikjer!
»Tat, tat, ta-tič!« je kričala papiga.

Gospod proš je ta krik preslišal. Verižico je prekladal iz dlani v dlan in je premišljal, kaj sedaj, da najde ali dobi vrnjeno dragoceno darilo. V tem se hrupno odpro vrata in na pragu se pojavi ves prepaden, zbehan in bled Lojze. Z levico si zakrije oči, desnico s križem pa iztegne v ono stran, kjer je stal gospod proš.

Temu se razjasni mračno oko, gube na čelu se zgladijo, stopi do nesrečnega dečka, ga pritiska na svoje plemenito srce in mu dahne na znojno čelo iskren poljub.

Lojze se zgrudi na kolena, prestreže glavo v dlani in olajšan za plaka. Po vseh kletkah zadone veseli glasovi...

KAČA IN JEŽ

J. VRBA

Dolgo je trajalo, preden je kača pogoltnila žabo. In ko jo je pogoltnila, je bila zelo trudna. Zato je sklenila, da se nekoliko odpočije pod grmom.

Sonce se je polagoma sklanjalo za obzor, dokler ni popolnoma zlezlo za njega. In v vsej prirodi je nastala tišina, modrikasti mrak je legel na loke in na polje in napravil se je prijeten večerni hlad...

Tačas se prebujajo mnoge živali in gredo na lov. In res...

V tem, ko je kača gledala, kako lepo zahaja sonce in kako lega na pokrajino modra tema, se je za njo pod leščevjem razgrnil kupček suhega listja — in preden bi naštel do pet — je stal pred kačo jež...

Groza je šla od njega! Po vsem telesu je imel bodico pri bodici in vsaka je bila ostra kakor igla...

Postavil se je pred kačo, zamlaskal z jezikom in dejal: »Kača, kar poslovi se od življenja — požrl te bom.«

Kača se je prestrašila; da bi mu ušla, na to niti misliti ni mogla, ker bi jo jež dohitel. Umreti pa se ji ni hotelo; zato je začela z zvijačo.

»Ježek,« je rekla, »nikar me ne požri, prehladil se boš... Jaz neumnica sem danes popoldne pojedla žabo — bila je kakor led — še sedaj me zebe v želodcu.«

»O, to nič ne dé,« pravi takoj na to jež — »jaz tudi jem žabe in gredo mi še precj v slast. To je dobro, da si jo pojedla, se bom vsaj bolj nažrl.«

»Ampak to še ni vse,« se je izvijala kača dalje, »jaz sem tudi strupena, in če me poješ, pogineš...«

Jež pa se ji je zasmel...

»Kača, lažeš! Ti si gož in nisi strupena. Požrem te za kazen, ker si lagala!«
Rekel je — in že jo je pograbil za vrat...

Nekaj časa sta se borila, kača se je ovijala okrog ježa — toda kmalu se je zvijala v omotici...

Potem jo je jež požrl, si obrisal rilček ob travo, zapuhal in odšel v gozd, da si tam poišče še kaj dobrega pod zob.
